

nih in zbeganih meditacij se gibljejo poleg docela neplastičnega Bohoriča razne osebe, ki jih le-ta srečuje v življenju. Toda niti ena ni tisto, čemur se pravi živa literarna osebnost. Jarcu se godi pri njih nekako tako kakor pri resnici: prikazuje jih, se izogiba vsemu jasnemu in stvarnemu in kakor da skuša govoriti samo o njihovem 'fluidu', o njihovih neulovljivih svojstvih in značajih, ki jih 'izžarevajo', in s katerimi se zdi, da je vsak obdan kakor s posebnim vzdušjem. Več kot naravno je, da ga ta način ne privede do ničesar. Nobena oseba mu ne oživi in tudi ne vzbudi zanimanja ne za svoje razmišljanje ne za usodo in ne za svoj razvoj. Temu pravim, roman je brez življenja.

Jarcu je treba kajpada priznati, da je kulturn pisec in da je njegov življenjski interes tuj in nasproten povprečnim in banalnim interesom, ki vladajo svet. Ali navzlic temu je njegov roman tako daleč od umetnosti, zlasti od romanopisne, kakor le kateri. In poleg temeljne nebanlnosti, ki nam je simpatična, je iskrena volja, ustvariti resno literarno delo, edini važnejši pozitivum te docela literarne knjige, literarne v smislu, ki je umetništvu nasproten. Josip Vidmar.

Prevodna literatura

Obračun

Tri leta so minila, odkar je v decembru leta 1929 pokrenila „Modra ptica“ z „Blagoslovom zemlje“ Knuta Hamsuna sistematično prevajanje pomembnih tujih del v slovenščino. Kakor vsako novo dejanje, je tudi korak „Modre ptice“ po prvem oduševljenju začel dramiti dvome, zdvajanja in pomisleke o upravičenosti sistematičnega prevajanja tujih del v času, ko je domača knjižna produkcija malenkostna. Ti pomisleki so se še pojačili, ko je prevodna akcija, započeta po „Modri ptici“, v najkrajšem času zajela skoro vsa naša ostala založništva, ki so dotlej posvečala glavno skrb ali zalaganju šolskih knjig ali pa so omrtvela in brezdelna životarila iz dneva v dan. Danes se skoro ni mogoče ubraniti vtisa, da je bilo dejanje „Modre ptice“ zdrava in krepka poteza na slovenskem knjižnem trgu, ker si je težko misliti, da bi bila drugače, v primeru, da njena zamisel ne bi odgovarjala nekim dejanskim potrebam našega življenja, dvignila k posnemanju in potegnila za seboj vseh ostalih naših založništev. Neka malomarna, plahodušna skeptičnost pred vsakim novim dejanjem je videti ena najznačilnejših potez slovenskega človeka. Šele kadar dejanje bolj ali manj uspe, se naš človek otrese svoje skeptične malobrižnosti in poprime tam, kjer je posameznik ali peščica ljudi začela ob splošnem zdvajanju, hladni ironičnosti ali malodušnem prerokovanju neizbežnih polomov.

Ko je „Modri ptici“ sledila Jugoslovanska knjigarna s še večjim prevodnim programom in ko smo za „Jugoslovansko“ dobili še dvojce prevodnih zbirk v „Mojstarih in sodobnikih“ Tiskovne Zadruga ter v založbi „Hram“, je na knjižnem trgu nenadoma res tako zagospodoval prevod, da so se domači, skromnejši proizvodi skoro porazgubili v gozdu tujih mojstrovin. Umljivo je, da se je ob tej pospešenosti prevajanja marsikomu zvrtilo v glavi ter je ob vedno rastoči množici prevodov temno in nedoločno vstala v njem bojazen, da gre to negovanje prevodov na rovaš izvirnega literarnega ustvarjanja. Zaskrbljeni smo začeli zmajevati nad vsemi temi prevodi, češ da bodo zadušili vsako kal samoniklega proizvajanja;

plašilo nas je v resnici še vedno skromno število prevodov, ker dotlej nikoli nismo bili vajeni sistematičnega prevajanja pomembnejših del. Sicer nimamo slovenjenih niti največjih mojstrov svetovne literature, — Dante, Cervantes, Goethe, Molière so doživeli pri nas le nezatne drobce svojih del in vso našo predvno prevodno literaturo bi lahko povezali v veliko culo, a ker smo vajeni malenkostnega mečkanja in nas je strah vsake odločne širokopoteznosti, smo se zgrozili že pred osmimi zaporednimi prevodi „Modre ptice“, češ, preveč je teh prevodov, kam pa pridemo!

V resnici pa je vsak strah pred prevodi docela neutemeljen in si ga je mogoče razlagati le iz neurejenih povojnih, zlasti pa predvojnih razmer na našem knjižnem trgu. V svoji kritiki Župančičevega prevoda Calderonovega „Sodnika Zalamejskega“ sem pred dvema letoma skušal prikazati neupravičenost bojazni, da nam ne bi vedno rastoče število prevodov izmaličilo našega pravega lica, da nam ob gojenju prevodnega slovstva ne bi zodenela naša samobitnost in naša stvariteljska moč v zgolj pasivno poznanje svetovne literature in v jalovo nabrazženost literarnih uživačev. Danes kakor pred dvema letoma menim še vedno, in danes smejeje in upravičeneje kakor tedaj, da je vsaka bojazen v tem pogledu odveč, pa naj bi se prevodi množili še s podvojeno naglico. Bojazen v tem pogledu ne le, da je odveč, marveč je ponižujoča, bedasta in smešna, če smo kot narod res močna in zdrava osebnost, ki jo vsaka preizkušnja more le učvrstiti in ji obogatiti notranjost. Kdor govori, da se zaradi preštevilnih prevodov boji za narodovo samoniklost v literarnem ustvarjanju, priznava že samo s to bojaznijo, da ta samoniklost ni kdovekaj močna in življenjsko polna. Če pa smo res, kar hočemo biti, tedaj se brez bojazni in z zavestjo svoje asimilacijske moči predajmo vsem vetrovom, ki vejejo v našo zemljo in nam s prevodi prinašajo klice kdove kakšnih bodočih žetev. Kakor povsod, je življenje tudi v vplivanju na narodno bitnost potom prevodov brez usmiljenja za slabiče. Za človeško kakor za narodovo osebnost veljajo Gide-ove besede: „Ljubim vse, kar človeka brezpogojno prisili, da pogine ali da je velik.“ Ob močni prevodni literaturi bomo kot samonikla narodna osebnost zrasli, obogateli, če smo res samonikli in zdravi, poginili, če smo slabiči.

Sedaj pa, ko so minila tri leta, odkar je „Blagoslov zemlje“ zaoral prvo brazdo v pusto ledino naše prevodne literature, mislim, da se pazljivemu očesu že dovolj jasno kažejo blagodejne posledice te knjižne akcije ne samo za prevodno literaturo, marveč za ves knjižni trg in tudi za izvirno, domačo literarno produkcijo. Danes je že jasno, da so sistematično gojene prevodne zbirke organizirale naš knjižni trg do višine, kakršne ni prej poznal nikoli, bodisi glede organizacije zlaganja, razpečavanja, propagande, bodisi glede tiska, opreme in količine založenih knjig. Že samo s tega zrelišča bo nepristranski kronist našega kulturnega življenja zadnjih let primoran videti v osnovanju „Modre ptice“ kulturno dejanje prve vrste. Od ustanovitve „Modre ptice“ smo opazili pri nas vzpon in dejavnost pri vseh naših založbah; celo tako častitljiva in starodavna izdajateljica knjig, kakršna je „Slovenska Matica“, je pod vplivom te dejavnosti začela premišljati o gibkejšem in uspešnejšem načinu širjenja svojih izdanj. Ta veliki napredek lepe slovenske knjige (igra usode mu je kakor nalašč dala za okvir gospodarsko zmeden in neugoden čas) se je tudi nepoučenemu na prve oči pokazal na zadnji velesejmski razstavi ali n. pr. po letošnjih božičnih in novoletnih izložbah naših knjigaren.

Podsetorjena vnema in delavnost najraznejših slovenskih založb, ki še danes priobčujejo prevodne zbirke na prvem mestu v svojih seznamih, pa je poleg dru-

gega pokazala tudi, da sistematična skrb za prevode ne le da ni škodila zalaganju izvirnih leposlovnih del, marveč ga je celo znatno pospešila. Pri vseh založbah, celo pri onih, ki so bile ustanovljene le za razpečavanje prevodov, ni bilo težko opaziti od leta do leta vnetejšega stremljenja, uravnovesiti prevodno literaturo vsaj s približno enakim številom domačih del. Dočim je prvo in deloma še drugo leto bilo težišče pri vseh založbah na prevodni strani, se je zadnje leto to težišče odločno premaknilo na stran izvirne, leposlovne, esejistične ali poljudno znanstvene knjige. Pri vseh založbah smo opazili vse hvale vreden čut odgovornosti in resne skrbi za izvirno slovensko knjigo, povsod uvidevno in zrelo spoznanje, da se produktivna slovenska založba, ki ji je mar predvsem vedno višji kulturni nivo slovenskega naroda, enostavno ne more zadovoljiti le z zalaganjem prevodov. Tako izkazuje najnovejši načrt knjižnih zbirk Jugoslovanske knjigarne poleg sedmih prevodov osem domačih del večjega obsega, načrt Tiskovne Zadruga osem zvečine manjših domačih del poleg treh prevodov, načrt Krekove knjižnice dvoje obsežnejših izvirnih del poleg enega prevoda, in celo „Modra ptica“, ki je prva leta prinašala izključno le prevode, je zadnje leto založila že kar dvoje domačih del, Bartolovega „Lopeza“ in Gradnikove „Svetle samote“. Najočividnejši dokaz za docela spremenjene prilike v našem založništvu je pač dejstvo, da ga ni danes med Slovenci povprečnega literata, ki bi za svoj leposlovni proizvod ne dobil založnika, ne le enega, marveč na izbiro.

Polno vrednost pa zadobi povoljna ocenitev sistematično gojenih prevodnih zbirk šele, če skušamo poleg poživljene delavnosti naših založb in poleg pozornosti, ki so jo založništva z zalaganjem prevodov začela posvečati domači literaturi, doumeti še globlje, trajnejše učinke tega knjižnega gibanja. Tri bora leta šele šteje to knjižno gibanje, a vendar so njegovi vzgojni uspehi že neutajljivi. Bistremu očesu ne bo težko razbrati, da je povprečno število ljudi, ki se danes zanimajo za slovensko knjigo, mnogo večje kakor n. pr. pred vojno, recimo za Cankarjevih časov. To zanimanje raste od leta do leta kljub vsemu tarnanju, da za slovensko knjigo ni kupca in odjemalca. Seveda smo še daleč od francoskih razmer, kjer more vsaka nova, izvirna knjiga računati na dokaj stalen, zadosti širok krog ljudi, ki napeto in pozorno slede vsem književnim novostim in so hkratu tudi redni kupci in odjemalci. Vendar je tudi pri nas vsaj zadnji dve leti opaziti že rahlo zanimanje v to smer. In tu je treba priznati, da gre vsa hvala za to usmerjenost našim prevodnim zbirkam. Prevodi so znali vzbuditi v ljudeh pričakovanje nove knjige; prevodi uče ljudi rednega branja; če je prevodna politika založbe pametna, oblikujejo prevodi ljudem okus in jim sčasoma nudijo oporišča za vedno pravilnejše in zrelejše estetske sodbe; prevod zbudil sčasom zanimanje za knjigo sploh in posebej še zanimanje za domačo, slovensko knjigo. Časih toži založnik, da imajo zbirke izvirnih del komaj polovico toliko naročnikov kakor prevodne zbirke; v resnici je to razmerje za začetek, ko je treba ljudi za knjigo šele privzgojiti, docela pravilno in primerno; nobenega dvoma pa tudi ne more biti, da bo z leti raslo, pa četudi silno počasi, število naročnikov na domače knjige, zlasti če bo napočil težko pričakovani čas, ko bodo slovenske knjige tudi vsebinsko tekmovale s tujimi. Zaenkrat pa bi rad poudaril le dejstvo, da sistematično izdajanje prevodov ni kvaren razkoš, ampak dragocen vzgojni napotek, ki bo širokim plastem priljubil dobro knjigo in jim sčasoma zbudil zanimanje za izvirna, slovenska dela. Marsikatera založba misli že danes na izdajanje esejev ali poljudno znanstvenih del, kar bi bilo nemogoče, če bi bilo ostalo zanimanje za izvirno slovensko knjigo na tisti mrtvi točki, na kateri je stalo v prvih povojnih letih.

Dvoje pogojev mora biti uresničenih, če naj prevodne zbirke še nadalje ohranijo svojo vzgojno vrednost za založbe in čitatelje. Prvič mora biti izbor prevodov brezhiben, da bi se pod pretvezo širjenja knjige ne začele vtihotapljati med ljudi manjvredne ali celo nevredne knjige; drugič morajo biti prevajalci dobri, večji jezika, iz katerega prevajajo, a večji predvsem dobre materinščine, da nam prevodi mojstrov in ne bi morda za desetletja skvarili jezika, kakor so ga spačili n. pr. Špancem. Zato bo „Sodobnost“ pod zaglavjem „Prevodi iz tujih literatur“ pazno sledila vsem novim prevodom ter jih skušala pravilno oceniti po njihovi estetski in jezikovni vrednosti.

S. L e b e n.

Nove knjige

Kriza Ljubljanskega Zvona. — Uredil Fran Albrecht. Izdala in založila „Kritika“. Ljubljana 1932 (63 strani).

V Sloveniji, ki ne pozna ne enega svobodnega dnevnika, ki bi vse, kar se pri nas dogaja, motril in ocenjeval le z zrelišča našega narodnega kolektiva, je kaj lahko mogoče, da dnevno časopisje zagrizeno zamolči vsako publikacijo, ki ni tako ali drugače strankarsko opredeljena in pobarvana. Pri nas morajo biti namreč strankarsko opredeljeni ne samo ljudje, marveč tudi vse, kar se piše in tiska. Da slovenski, četudi še tako pošteni in v svojem znanju vestni, a „bivši“ stranki neudinjani ljudje ne pridejo do besede in vpliva, je poskrbljeno s preznanimi in pri nas do viška pretiranimi metodami, ki smo jih v vsej njihovi ogabni in cinični goloti imeli priliko spoznati in preskusiti še pred nedavnim. Da se slovenski knjigi, ki po svoji vsebini in po svojih smotrih ni udinjana temu ali onemu „bivšemu“ političnemu taboru, zagradi pot do slovenskega človeka, skrbi vzorno naše dnevno časopisje; še vedno se namreč nismo povzpeli tako visoko, da bi imeli dnevnik, ki bi mu bil mar le prosep slovenskega življenja ne glede na stranko ali svetovni nazor.* Zato se je pri nas zgodilo, da so vsi dnevniki trdovratno molčali o novi založbi, ki je prva pri nas pokrenila sistematično prevodno akcijo, vse dotlej, dokler ni bila tako močna in splošno priznana, da je tudi naša dnevnikarica nista mogla več zamolčati.

Tudi o knjižici „Kriza Ljubljanskega Zvona“, ni naše dnevno časopisje v svojih kulturnih pregledih črhnilo nobene besede. Knjižica ima namen pojasniti in utemeljiti, zakaj je skupina slovenskih književnikov odločno in za zmerom prekinila vsako sodelovanje pri „Ljubljanskem Zvonu“ in pri njegovi založnici Tiskovni Zadrugi. Prinaša uvod in pojasnilo bivšega urednika „Ljubljanskega Zvona“ Frana Albrechta, nato članke, ki so dali neposredni in zadnji povod za končni prelom, Albrechtov članek „Ob zidu“ ter Izjavo o novi, nobeni, najmanj pa še oni politični skupini, ki ji pripada načelstvo T. Z., udinjani reviji, ki je sedaj izšla z naslovom „Sodobnost“. Kdor hoče točno poznati vznik in smoter naše nove revije, naj vzame v roko „Krizo Ljubljanskega Zvona“.

H knjižici je podalo izjavo načelstvo Tiskovne Zadruge v „Jutru“ dne 21. decembra 1932. Ta izjava nas je le še bolj utrdila v prepričanju, da svoboden slovenski književnik, ki mu slovenstvo ni predmet slepomišljenja, nikakor ne more sode-

* Prvi skromni korak v to smer je bil storjen z ustanovitvijo tednika „Slovenija“, ki izhaja vsak petek in „hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost).“